

ISSN 2311-5491

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

СЕРІЯ 5

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ:
РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ВИПУСК 73

УДК 37.013(006)
Н 34

ФАХОВЕ ВИДАННЯ
затверджено наказом Міністерства освіти і науки України (додаток 7)
від 21.12.2015 р. № 1328 (педагогічні науки)

Державний комітет телебачення і радіомовлення України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 23508-13348 ПР від 03.08.2018 р.

**Науковий журнал включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща)**

Офіційний сайт видання: www.chasopys.ps.npu.kiev.ua

Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова
(протокол № 8 від 30 січня 2020 р.)

Редакційна рада:

- В. П. Андрущенко* – доктор філософських наук, професор, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова (голова Редакційної ради);
В. І. Бондар – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
Р. М. Вернидуб – доктор філософських наук, професор;
В. Б. Євтух – доктор історичних наук, професор, академік НАН України;
І. І. Дробот – доктор історичних наук, професор;
М. І. Жалдак – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
А. А. Зернецька – доктор філологічних наук, професор;
Л. І. Мацько – доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України;
О. С. Падалка – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
В. М. Синьов – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
Г. М. Торбін – доктор фізико-математичних наук, професор (заступник голови Редакційної ради);
М. І. Шут – доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України.

Редакційна колегія серії:

- Фабіан Андрушкевич* – доктор педагогічних наук, професор (Опольський університет, республіка Польща);
В. В. Борисов – доктор педагогічних наук, професор;
І. В. Гевко – доктор педагогічних наук, професор;
Є. А. Захаріна – доктор педагогічних наук, професор;
О. П. Кивлюк – кандидат педагогічних наук, доктор філософських наук, професор;
І. О. Луценко – доктор педагогічних наук, професор;
Л. Л. Макаренко – доктор педагогічних наук, професор;
М. М. Марусинець – доктор педагогічних наук, професор;
Ірена Мудрецька – доктор педагогічних наук, професор (Опольський університет, республіка Польща);
Л. В. Савенкова – кандидат педагогічних наук, доцент;
В. М. Слабко – доктор педагогічних наук, професор;
І. М. Смирнова – доктор педагогічних наук, професор;
О. П. Хижна – доктор педагогічних наук, професор;
Конрад Яновський – PhD (Економіко-гуманітарний університет, республіка Польща).

**НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ
Н 34 М. П. ДРАГОМАНОВА. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.** Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Випуск 73. – Том 2. – Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 154 с.

УДК 37.013(006)

У статтях розглядаються результати теоретичних досліджень і експериментальної роботи з питань педагогічної науки; розкриття педагогічних, психологічних та соціальних аспектів, які обумовлюють актуалізацію поставленої проблеми і допоможуть її вирішувати на сучасному етапі розвитку освіти.

РОЗВИТОК ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ ЗАСОБАМИ МУЗИКИ

Представлено аналіз останніх досліджень із вивчення питання використання музичних засобів із метою формування та розвитку мовленнєво-комунікативних навичок, просодичних компонентів мовлення, фонематичних процесів, корекції звуковимови, профілактики мовленнєвих порушень. Висвітлено роль музики як ефективного засобу корекційно-розвиткового процесу, що викликає у дітей почуття емоційних змін, бажання діяти, опановувати; вплив музики на процес корекції наявних порушень мовленнєвого розвитку, а саме порушень фонетико-фонематичних процесів; особливості використання засобів музики в корекційній роботі в групах компенсуючого типу для дітей із порушеннями мовлення в закладах дошкільної освіти. Зазначено, що одним із провідних напрямів мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку є своєчасно організована робота щодо виховання звукової культури мовлення та розвитку фонематичного слуху і фонематичного сприймання, що стане основою подальшого успішного навчання читання та письма дітей у процесі шкільного навчання. Визначено корекційні завдання, розв'язанню яких сприяють музичні засоби; дидактичні принципи, на яких ґрунтується методика використання музики в корекційній роботі з подолання порушень фонетико-фонематичного складника мовлення (принципи системності, гуманізації, індивідуального підходу, послідовності та ускладнення матеріалу, наочності); основні напрями використання засобів музики під час корекційно-розвиткової роботи (слухання музики, спів, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах тощо); завдання, що їх пропонують дітям для виконання під час слухання музики (з метою розвитку слухової уваги і пам'яті та слухового контролю), співу (як складного процесу звукоутворення з метою корекції порушень артикуляції, дихання, звуковимови, дикції), гри на музичних інструментах (з метою розвитку чуття ритму, дихання).

У статті представлено музичні вправи, що спрямовані на розвиток слухового сприймання та фонематичних процесів, закріплення правильної вимови звуків дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Ключові слова: порушення мовлення, музичні засоби, корекційна робота, заняття, діти дошкільного віку.

В останні роки відзначається збільшення кількості дітей, що мають порушення мовлення. Перед педагогами закладів дошкільної освіти стоїть завдання пошуку нових шляхів здійснення повноцінного та ефективного корекційно-розвивального процесу через включення таких педагогічних засобів, що викликають у дітей бажання дізнаватися, міркувати, діяти, опановувати тощо. Сьогодні інтенсивно розробляються і впроваджуються в педагогічну практику інноваційні технології на основі різних видів мистецтва (театр, музика, живопис, слово та ін.). Для дітей дошкільного віку можливості використання музики у процесі логопедичної корекції є найбільш прийнятними.

Н. В. Бондаренко подає характеристику основних видів музичної діяльності та їхнього впливу на мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку [3]. Х. Б. Богрова зазначає, що становленню й розвитку звуко-орфоепічних і мовленнєво-комунікативних навичок сприяють вокалотерапевтичні засоби [4]. Проблему формування всебічно розвиненої особистості засобами музичного мистецтва розкривають Г. О. Гац та Л. Добринюк. Автори доводять, що наявність музики у навчально-виховному процесі відкриває можливості для гармонійного розвитку дітей дошкільного віку, та окреслюють концепції музичного виховання у світовій педагогіці, а саме Марії Монтессорі, Карла Орфа, Еміля Жак-Далькроза та Сініті Судзукі [6]. О. Ф. Баскакова надає заняттям музикою, ритмікою, співами великого значення як одному з видів профілактики мовленнєвих порушень, зазначає, що такі заняття сприяють розвитку мовленнєвого дихання, сили голосу, тембру, модуляції, а також попереджують нерозбірливість мовлення [1]. Як одну з найбільш адаптованих методик для роботи з дітьми дошкільного віку В. І. Галушенко вважає вокалотерапію, що вирішує завдання з формування у дітей із порушеннями мовлення емоційно-вольової сфери, розвитку просодичного боку мовлення, артикуляційно-мімічної моторики тощо [5]. К. О. Зелінська-Любченко висвітлює теоретичний аналіз питання використання теорії пасивного голосоутворення у корекційно-логопедичній роботі з дітьми на сучасному етапі розвитку інтеграційних процесів в освіті, зазначає ефективність взаємозв'язку логопедії з музичним мистецтвом [7]. Ю. В. Рібцун приділяє увагу музично-дидактичним іграм, зазначає, що вони мають на меті розвиток у дітей уміння чути та розрізняти немовленнєві звуки, визначати джерело та напрямок звучання, диференціювати мелодії за висотою, силою, тембром, ритмом, динамікою (коліскова, марш, танцювальна), що, своєю чергою, сприяє розвитку слухового сприймання, уваги та пам'яті дошкільників [8].

Мета статті – висвітлити значення та особливості використання засобів музики у корекційно-розвивальній роботі з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Як зазначає А. М. Богуш, одним із провідних напрямів мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку є своєчасно організована робота щодо виховання звукової культури – фонетично правильною чистою вимовою звуків і слів рідної мови, що є міцним підґрунтям для подальшого успішного навчання читання та письма дітей у школі [2]. В основу безпомилкового засвоєння письма та читання у процесі шкільного навчання

покладено й правильний розвиток фонематичного слуху і фонематичного сприймання. Для того щоб дитина навчилася чітко й зрозуміло вимовляти звуки та слова, правильно користуватися голосом, вона повинна навчитися напружувати слух, сприймати та розрізняти звуки.

Проблема формування фонетико-фонематичних процесів у дітей дошкільного віку охоплює виховання культури мовленнєвого слуху, вироблення вмінь розпізнавати визначений логопедом звук у слові, навчання аналізувати звуковий склад слова та вироблення узагальнюючих уявлень про диференціальні ознаки фонем. Без уміння чітко диференціювати на слух фонемі рідної мови неможливо оволодіти навичками звукового аналізу й синтезу, а це робить неможливим повноцінне засвоєння грамоти.

Використання музичних засобів на логопедичних заняттях є ефективним засобом формування та розвитку фонетико-фонематичних процесів у дошкільників із порушенням мовлення. У музики і мови існує чимало загальних засад, навіть спільностей. Одна з них (можливо, найважливіша) полягає у тому, що і музичне мистецтво, і мова мають спільне – початок – звук [3]. Звуки музики та звуки мовлення сприймаються слухом. Буква являє собою знак, символ, позначення мовленнєвого звука, нота є позначенням музичного звука. Також слову та музиці відповідає певний мотив. Для музики і для мовлення характерними є ритм, темп, динаміка, інтонація, фразування. У музиці є музичні фрази, у мовленні – мовленнєві, музичні паузи виконують функції розділових знаків. У кожній мовленнєвій та музичній фразі є найвища точка – кульмінація.

Музичні засоби сприяють розв'язанню таких корекційних завдань у логопедії, як: корекція просодичних компонентів мовлення; розвиток артикуляційної моторики; розвиток мовленнєвого дихання; нормалізація темпу і ритму мовлення; розвиток дрібної та загальної моторики; корекція психічних процесів і розвиток емоційності; формування та вдосконалення фонетико-фонематичних процесів; розвиток комунікативних навичок.

Методика використання засобів музики в корекційній роботі з подолання порушень фонетико-фонематичного складника мовлення у дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку ґрунтується на дидактичних принципах:

- принцип системності спирається на уявлення про мовлення як про складну функціональну систему, компоненти якої тісно взаємозв'язані і зумовлені;
- принцип гуманізації, що передбачає створення емоційно-стимулюючого навчального середовища, заохочення ініціативи дітей;
- принцип індивідуального підходу передбачає виявлення у процесі обстеження і врахування індивідуальних особливостей під час занять кожної дитини з метою корекційної роботи й усунення порушень звуковимови у дитини;
- принцип послідовності та ускладнення матеріалу (діти впізнають звуки музики, співають склади, слова, а потім додаються чистомовки і вірші);
- принцип наочності передбачає використання різних прийомів наочності: предметні та сюжетні картинки, музичні інструменти, інструменти-замінники, ІКТ тощо.

Розробляючи і впроваджуючи методику використання музики в корекційній роботі, ми спиралися на основні методи та прийоми, які використовуються на музичних заняттях. Роботу доцільно здійснювати за основними напрямками роботи в музичному вихованні для дітей старшого дошкільного віку: слухання музики, спів, музично-ритмічні рухи (музично-ритмічні вправи, танці, хороводи, музичні ігри), гра на дитячих музичних інструментах.

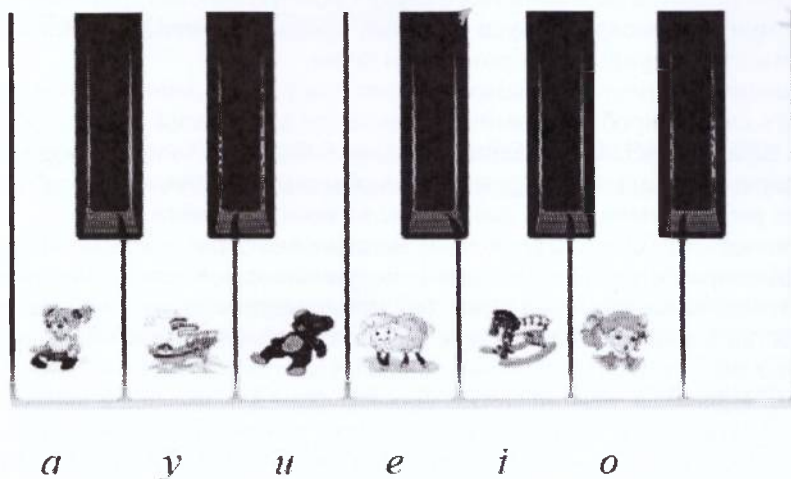
Слухання музики надає дієву допомогу у вирішенні корекційного завдання з розвитку слухового сприймання, уваги і пам'яті та слухового контролю, що має велике значення у формуванні фонематичних процесів дитини. На логопедичних заняттях дітям пропонують виконати такі завдання:

- співвідносити музичні звуки зі звуками навколишнього середовища (звуки дощу, вітру, струмочка, стрибки зайця тощо);
- визначити висоту звуків (високий, низький, середній регістри);
- визначити силу звучання (тихо, гучно);
- визначити музичний інструмент на слух за звучанням;
- визначити характер мелодії (весела, сумна, спокійна, плавна, рухлива, жвава, грайлива тощо);
- визначити темп музики (швидкий, повільний);
- визначити жанр музичного твору (танок, марш, пісня тощо).

Мелодії для прослуховування відтворюються на музичних інструментах або дітям пропонують слухати музичні записи.

Дзвоники, що мають різний за висотою звук, можна використовувати для розвитку звуковисотного слуху: діти впізнають, який дзвоник “співає” вище, який – нижче. За допомогою гри на барабані дітей вправляють в умінні відтворювати заданий ритм: педагог задає ритм, дитина відтворює його. Згодом можна запропонувати дітям самостійно пограти в гру “Музична луна”: одна дитина придумує ритмічний малюнок, інша відтворює його.

Цікавою вправою для дітей є вправа “Гра на піаніно”, метою якої є запам'ятовування ряду звуків, що його промовляє (або проспівує) дорослий, і відтворення за допомогою піаніно та символів голосних звуків (дитина прослуховує ряд звуків: *a, y, i; a, y, a, i* тощо, а потім відображує ряд, натискаючи клавіші піаніно із зображенням символів відповідних звуків).

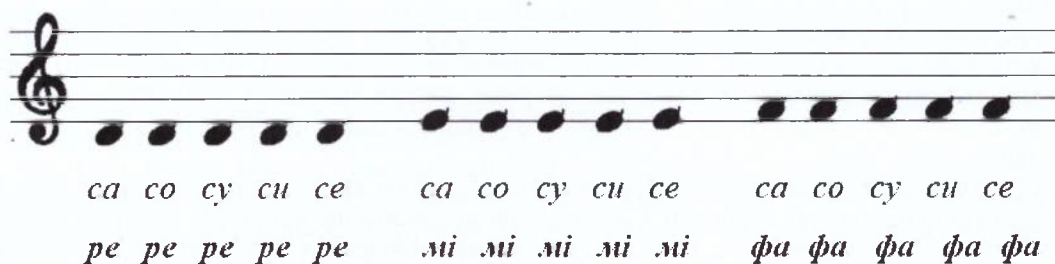
Процес розвитку вокальної, виконавської культури у дітей із мовленнєвими порушеннями є засобом корекції порушень артикуляції, дихання, звуковимови. Спів – це складний процес звукоутворення, в якому надзвичайно важлива вокально-слухова координація, а саме взаємодія співочого, слухового та м’язового відчуттів. Спів поліпшує мовлення дітей. Співаючи, діти змушені протяжно вимовляти слова, що формує чітку вимову, сприяє правильному засвоєнню слів. Окрім того, слова в пісні підпорядковані певному ритму, що також допомагає вимові важких звуків і складів [3].

Вокальна дикція вимагає активності артикуляційного апарату. Млявість артикуляції, недостатня сила, об’єм, точність рухів губ, язика, нижньої щелепи, труднощі переключення рухів є одними з причин поганої дикції під час співу: голосні і приголосні не мають необхідної ясності та чіткості, звук набуває одноманітного й невиразного характеру.

У процесі корекційної роботи з дітьми ефективними виявилися вправи-розспівування: спів вокалізів, нескладних мелодій зі звуком, який автоматизується у складах. Наприклад, під час автоматизації звука [с] у складах мелодію «до-ре-мі-ре-до» діти проспівують, промовляючи прямі склади з приголосним звуком та голосним звуком [а] – са, потім цю мелодію проспівують на півтону вище, промовляючи прямі склади зі звуком [о] – со, потім – [у] – су, [е] – се, [и] – си. Аналогічні вправи проводяться під час роботи з автоматизації м’яких приголосних – ся, сьо, сю, сі, се.

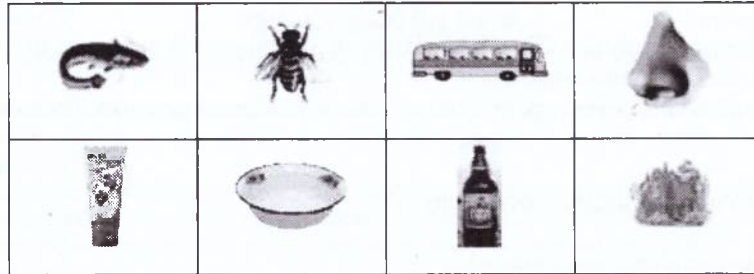
Розспівування складів з певним приголосним звуком та голосними [а], [о], [у], [е], [и] на одному звуці – висота ноти до, потім – ноти ре, ноти мі, ноти фа, ноти соль (розспівування «ма-мо-му-мі-ме»). Аналогічні вправи проводяться під час роботи з автоматизації м’яких приголосних.

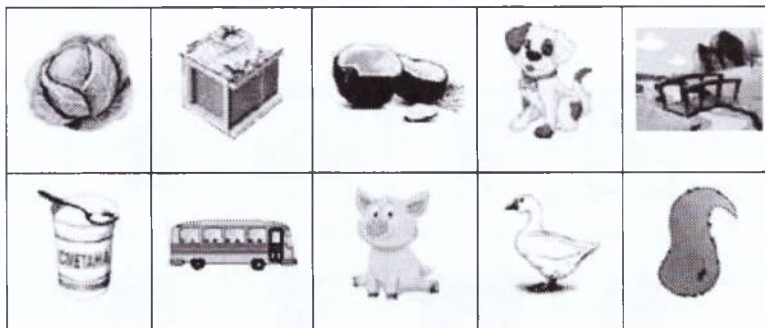
Доцільно проспівувати мажорні тризвуки на голосних звуках [i-a-y], [e-o-a], вигуків, що виражають радість, біль, гнів, страх: «А! Про! Ах! Ох! Ай-ай-ай!» тощо.

На етапі автоматизації звуків у словах дітям пропонують проспівувати рядки слів, що римуються. Спочатку діти слухають педагога, а потім співають самостійно. Як наочну опору використано таблиці предметних картинок. Пропонуємо декілька варіантів музично-мовленнєвих вправ.

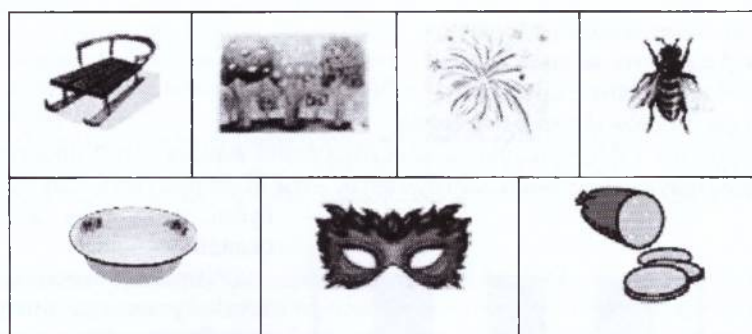
1. Сом, оса, автобус, ніс,
Ре до ре до ре мі фа (пауза)
 Паста, миска, квас і ліс.
Фа фа фа фа мі ре ре

2. Капуста, посилка, кокос, собака, міст,
до соль фа (пауза) **до соль фа** (пауза) **мі соль фа мі ре мі**
 Сметана, автобус, свиня, гусак і хвіст.
до соль фа (пауза) **до соль фа** (пауза) **мі соль фа мі ре до**

3. Сани, сад, салют, оса,
до ре до ре до ре мі
 Миска, маска, ковбаса.
мі мі ре ре до до до

На етапі автоматизації звуків у реченнях дітям пропонують за зразком логопеда проспівувати чистомовки:

ас, ас, ас – п'є Максим холодний квас.
до ре мі – соль фа мі ре до до до
 Осуд, осуд, осуд – миє мама посуд.
до ре до ре до ре – соль фа мі ре до до

На етапі автоматизації звуків можна запропонувати дітям співати "пісні-речення" за типом "запитання – відповідь": педагог промовляє-співає речення-запитання (вгору), дитина відповідає-співає речення-відповідь (вниз):

Хто купує ковбасу?

–

Купує мама ковбасу.

Хто сидить у будці?

–

Сидить собака в будці.

Хто малює самокат?

–

Малює Соня самокат.

Речення-чистомовки можна співати на знайому дітям мелодію. Наприклад, речення-чистомовку

У Оксани миска, У Максима каска,

У Софії самокат, У Семена маска.

діти складають разом із педагогом, потім співають її на мелодію “Жили у бабусі два веселих гуси”.

На мелодію української народної пісні “Два півники” діти співають утішки:

Гука лошатко: і-і-і,

Стогне Оля: о-о-о,

Потяг їде: у-у-у

Усміхніться ви мені.

В неї зуб болить давно.

Діточок в садок везу.

Доцільно надавати дітям можливість імпровізувати, щоб вони самі вигадували мелодії для проспівування заданого речення або словосполучення.

На етапі диференціації звуків дітям пропонують співати римовані речення зі словами, що містять опозиційні звуки.

1. Є у мене самокат,

до ре мі фа соль соль соль («піднімаємось вгору»),

А у нього шоколад.

соль фа мі ре до до до («спускаємось вниз»)

2. У зливу жахливу під бузком

до соль фа мі соль фа соль соль соль

Дуже змogli фазан із жуком.

соль фа мі ре ре ре до до

3. Душ, оса, машина, ніс,

Ре до ре до ре ми фа (пауза)

Шатка, маска, миша, ліс

Фа фа фа фа ми ре ре

Для розвитку співацької та розмовної дикції та закріплення вимови звуків у реченнях та віршованих текстах можна застосувати скоромовки. Мелодії на тексти скоромовок мають бути нескладними, інакше їх важко співати у швидкому темпі. Скоромовки співають спочатку в повільному темпі, а потім поступово пришвидшують темп співу.

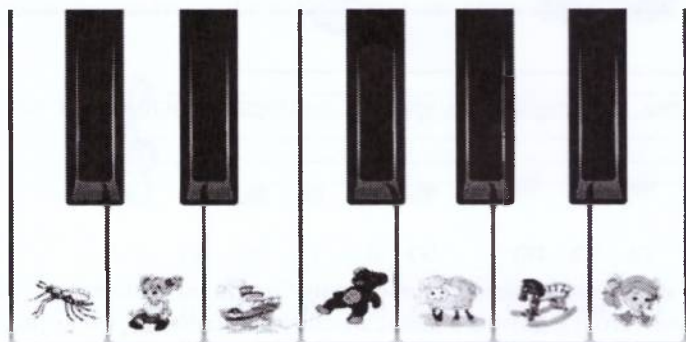
Якось Яків сіяв мак, так-сяк, абияк.

Соль мі соль мі соль фа мі соль мі соль соль мі

Виріс ярий Яків мак, та щось коле, як їжак

Соль мі соль мі соль фа мі соль фа мі ре до до до

Під час корекційної роботи з формування та вдосконалення вміння дітей проводити складовий аналіз слів також можна використовувати музичні інструменти: діти відображують кількість ударів на барабані, бубні, ксилофоні, яка відповідає кількості складів у слові.

У процесі формування навичок синтезу звуків у складі використовується піаніно із зображенням символів звуків або літер: педагог промовляє звуки – с, а; дитина промовляє склад, натискаючи одночасно на дві клавіші із зображенням відповідних символів або літер.

Основним засобом закріплення правильної вимови поставлених звуків є повтор. Спів же мотивує дітей повторювати слова і фрази в набагато більш приємній формі. Дійсно,

спів може бути, певною мірою, розвагою. Діти не усвідомлюють того, що через повторення вони заучують слова, оскільки вимовляють їх знову і знову. Акомпанувати дітям можна на фортепіано (синтезаторі), ксилофоні, металофоні. Також діти можуть самостійно або за допомогою педагога відтворювати мелодії на музичних інструментах під час співу римованих рядків слів, речень, чистомовок, скоромовок (підігрувати собі).

Висновки. Використання на логопедичних заняттях засобів музики дає можливість створити максимально сприятливі умови корекції та розвитку фонетико-фонематичного складника мовлення дітей дошкільного віку. Дидактичні ігри та вправи з музичним супроводом сприяють розвитку слухового сприймання, уваги та пам'яті, фонематичного слуху, дихання, сили та висоти голосу, збільшують ефективність процесу корекції звуковимови на етапах автоматизації та диференціації.

Використана література:

1. Баскакова О. Ф. Раннє виявлення і профілактика мовленнєвих порушень у дітей. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 2(50). Ч. I. С. 70.
2. Богущ А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до семи років : монографія. Київ : Слово, 2004. 376 с.
3. Бондаренко Н. В. Вплив музичного мистецтва на мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1(57). С. 45.
4. Богрова Х. Б. Психологічні особливості розвитку просодичного компонента мовлення дітей дошкільного віку засобами вокалотерапії : автореф. дис. ... канд. псих. наук. Переяслав-Хмельницький, 2017. 25 с.
5. Галушенко В. І. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2016. № 7. URL : <http://aqce.com.ua/download/publications/45/42.pdf/>.
6. Гац Ю., Добринюк Л. Музичне виховання як невід'ємний чинник гармонійного розвитку дітей дошкільного віку. *Педагогічний часопис Волині*. 2017. № 2(5). С. 21.
7. Зелінська-Любченко К. О. Можливості використання теорії пасивного голосотворення в корекційно-логопедичній роботі з дітьми. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 8(62). С. 233.
8. Рібсун Ю. В. Організація та проведення у логопедичній групі ігор із правилами. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації* : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Суми, 7–8 лютого 2012 р. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. С. 47–53.

References:

1. Baskakova, O. F. (2015). Rannie vyjavlennia i profilaktyka movlennievnykh porushen u ditei [Early detection and prevention of speech disorders in children]. *Tavriiskyi visnyk osvity – The Taurian Herald of Education*, №2(50), chastyna 1, 70 [in Ukrainian].
2. Bohush A. M. (2004). Movlennievyy rozvytok ditei vid narodzhennia do 7 rokiv [Speech development of children from birth to 7 years]. K.: Vydavnychi Dim «Slovo» [in Ukrainian].
3. Bondarenko N. V. (2017). Vplyv muzychnoho mystetstva na movlennievyy rozvytok dytyny doshkilnoho viku [The influence of musical art on the speech development of a child of preschool age]. *Tavriiskyi visnyk osvity – The Taurian Herald of Education*, №1(57), 45 [in Ukrainian].
4. Bohrova Kh. B. (2017). Psykholohichni osoblyvosti rozvytku prosodychnoho komponenta movlennia ditei doshkilnoho viku zasobamy vokaloterapii [Psychological features of development of prosodic component of speech of preschool children by means of vocal therapy]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Pereiaslav-Khmelnitskyi [in Ukrainian].
5. Halushchenko V. I. (2016). Zastosuvannia innovatsiinykh lohopedychnykh tekhnolohii u korektsiinii roboti z ditmy z porushenniamy movlennia. [Application of innovative speech therapy technologies in corrective work with children with speech disorders]. *Aktualni pytannia korektsiinoi osvity – Topical issues of correctional education*, №7. Retrieved from: <http://aqce.com.ua/download/publications/45/42.pdf/> [in Ukrainian].
6. Hats Yu., Dobryniuk L. (2017). Muzychne vykhovannia yak nevidiemnyi chynnyk harmoniinoho rozvytku ditei doshkilnoho viku [Musical education as an integral factor in the harmonious development of preschool children]. *Pedahohichni chasopys Volyni – Pedagogical journal of Volhynia*, №2(5), 21 [in Ukrainian].
7. Zelinska-Liubchenko K. O. (2016). Mozhyvosti vykorystannia teorii pasyvnoho holosoutvorennia v korektsiino-lohopedychnii roboti z ditmy [Possibilities of using the theory of passive voice formation in corrective speech therapy with children]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, № 8(62), 233 [in Ukrainian].
8. Ribsun Yu. V. (2012). Orhanizatsiia ta provedennia u lohopedychnii hrupi ihor z pravylamy [Organizing and conducting rules-based games in the speech therapy group]. *Suchasni problemy lohopedii ta rehabilitatsii – Modern Problems of Speech Therapy and Rehabilitation: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (pp. 47-53). Sumy : Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].

Stakhova L. L. Development of phonetic-phonomatic processes in children with speech disorders by music

The analysis of the latest study researches of the musical instruments use for the purpose of formation and development of speech and communication skills, speech prosodic components, phonemic processes, sound speech correction, speech disorders prevention are presented in the article. The music role as an effective mean of correction and development process that makes children feeling emotional changes, desiring to act is highlighted; the music influence on the process of correction of existing speech development disorders, namely – phonetic-phonemic processes disorders; peculiarities of the music use in correctional work in groups of compensatory type for children with speech disorders in pre-school institutions. It is noted that one of the leading directions of speech development of preschool children is timely organized educational work of sound culture of speech and development of phonemic hearing and phonemic perception, that become the basis for further children's successful learning of reading and writing in the school process.

It is identified the corrective tasks facilitated by musical means; didactic principles on which the technique of using music in correctional work overcoming the phonetic-phonematic speech components disorders (principles of systematicity, humanization,

individual approach, consistency and complication of material, clarity); the basic directions of the music means using during correction and development work (listening to music, singing, musical-rhythmic movements, playing on children's musical instruments, etc.); tasks that children are offered to perform while listening to music (for the development of auditory attention and memory and auditory control), singing (as a complex process of sound formation to correct disorders of articulation, breathing, sound, diction), playing musical instruments (in order to develop a sense of rhythm, breathing).

However, music exercises aimed at the development of auditory perception and phonemic processes, fixing the correct pronunciation of sounds of preschool children with speech disorders are presented in the article.

Key words: *phonetic-phonemic processes, speech disorders, musical means, corrective work, preschool children.*

УДК 811:512.164

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-2.20>

Теличко Т. В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Глобальні зміни, що відбуваються в Україні, спричинюють перебудову психології майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, їхніх поглядів, переконань, звичок, моральних цінностей і соціальних ролей. Ключовою умовою підвищення якості освіти є успішність професійної діяльності педагогічних кадрів. Для цього актуальним є створення в системі освіти умов для розвитку індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів, пізнання й освоєння нових цінностей, що стимулюють творчий пошук перспективних підходів і технологій, зокрема й психолого-педагогічного супроводу в професійній підготовці.

У статті розглядається зміна акцентів у парадигмі роботи з педагогічним персоналом дошкільної освіти у форматі реалізації психолого-педагогічного супроводу вихователів в умовах модернізації системи освіти. Встановлено, що психолого-педагогічний супровід є цілісним і безперервним процесом, що обов'язково передбачає взаємодію та співпрацю. Основними компонентами психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх вихователів визначено психологічний та організаційно-просвітницький (педагогічний). Статтю присвячено розгляду ролі та можливостей психолого-педагогічного супроводу в професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Мета дослідження – розробити й апробувати програму психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Визначено, що реалізація програми психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх вихователів сприяє підвищенню толерантності до невизначеності сьогодні, мотивації досягнення успіху, формуванню кар'єрних орієнтацій та уявлень про себе як про успішну особистість, зниження опору, тривожності інноваційної діяльності.

Ключові слова: *професійна підготовка, психолого-педагогічний супровід, майбутні вихователі закладів дошкільної освіти, дошкільна освіта, результат освіти.*

Дошкільна освіта є найпершою суспільно-державною формою, в якій здійснюється професійно-педагогічна робота з підростаючим поколінням. Одним із найважливіших напрямів удосконалення діяльності вчителів в умовах модернізації системи освіти, зокрема й дошкільної, є розвиток кадрового потенціалу. Пріоритетність цього напрямку розвитку освіти зафіксована в Національній доктрині розвитку України в ХХІ ст., законах України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту”, Базовому компоненті дошкільної освіти, де важливими завданнями, що стоять перед соціально-педагогічною і психологічною практикою в сучасній освіті, стає зміна акцентів у парадигмі роботи з педагогічним персоналом.

Сучасні процеси модернізації дошкільної освіти висувають на перший план не формальну приналежність вихователя до професії, а займану ним особистісну позицію, що забезпечує ставлення до педагогічної праці. Як слушно зазначає Г. Беленька, саме така позиція орієнтує педагога на розуміння сучасних реалій, мотивів і способів взаємодії з дитиною [2, с. 156]. Лише зрілість особистісної, професійної позиції вихователів забезпечує заміну традиційних цінностей навчання на цінності розвитку особистості дошкільника й підвищення якості його освіти.

Базовий компонент дошкільної освіти як стратегія психолого-педагогічної підтримки процесів позитивної соціалізації та індивідуалізації дитини-дошкільника передбачає психолого-педагогічний супровід освітнього процесу в закладі дошкільної освіти [1].

Глумачення поняття “психолого-педагогічний супровід” необхідно розпочати з ключового терміна “супровід”. У гуманітарну науку поняття “супровід” проникло слідом за поняттями “педагогічна, психологічна і соціальна допомога та підтримка”, що зумовлено концепцією гуманістично орієнтованої психології та педагогіки, а також тенденцією соціалізації глобальних процесів суспільного життя [5, с. 341]. Поняття супроводу походить із глибин педагогіки. Водночас думка щодо необхідності “супроводу” висловлюється сучасними педагогами, які розвивають ідеї “педагогіки успіху” [6, с. 30].

Метою психолого-педагогічного супроводу, на думку Л. Трубайчук, є цілеспрямований розвиток особистості, який відбувається за допомогою створення спеціальних психолого-педагогічних систем та їхнього